

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Croesvs Et Codrvs. hoc est, Copiæ Et Inopiæ Damna vel
Lvcra, à bono iustoq[ue] Mundi Governatore Deo
Distribvta**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt VI. Immodica & stulta diuitiarum cupiditate, homines iram,
vindictamque Dei, & diuitiarum amissionem promereri: quamquam ex hac
amissione nemo debeat iudicari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52359)

CAPUT VI.

Immodica & stulta diuitiarum cupiditate, homines iram, vindictamq; DEI, & diuitiarum amissionem promereri: quamquam ex hac amissione nemo debeat iudicari.

§. I.

Parabola de auri cupiditate sapientiam destruentis.

Non contemnendæ sunt parabola, apud Syros olim frequentata, ab ipso Seruatore nostro vsurpata, & à SS. quoque Patribus adhibitæ ad declarandas rerum veritates, quæ in similitudine explicatiùs planiusque perspiciuntur. Itaque inter parabolas numero, quod Beda his verbis narrat. *Est avis quedam in India partibus, prope solis ortum, viginti alas habens, cuius voce audita, omnes somno & sopore sopiuntur: cuius vox per mille passus auditur. Huius avis magna vocabulum est Goballus. Est autem lapis in mari Oceano miri decoris, qui aliquoties apparet, aliquoties verò arenis praoperitur. Hac autem avis cum auiculam genuit nimis pulchram ac sonoram, videns lapidem*

Ven. Beda in Collectaneis SS. PP.

dem in mari, sereno die, radiantem, illius desiderio rapitur, & volat, ut capiat eum, qua dum adhuc alas extendit, lapis arenis tegitur. Est autem cetus in mari magnus valde, qui cum viderit Goballum ad lapidem volantem, statim accurrit ad nidum huius, & auiculas auferens deuorat: & veniens Goballus in aestu nimis recurrit ad nidum, quoddam solatium sui laboris putans reperturum: & inueniens nidum vacuum, septies clamat: ita ut non solum ingentes lachrymas fundat; sed & omnes, quæ eum audiunt, se à lachrymis cohibere non possint. Tunc se ipsum in profundum mergit, & moritur. Et tu homo Goballus habens naturam decoram nimis, qua generat sapientiam venustam. Lapis autem in mari, amor diuitiarum est, qui seducit hominem: & relicta sapientia, volat ad diuitias congregandas. Cetus autem in mari, stultitia est, qui aufert sapientiam simul cum diuitijs. Stultitia nascitur, & homo perdit sapientiam, perdit diuitias, & infelici rapitur morte. Ita quidem strictè, sed congruè parabolam hanc exponit venerabilis Pater. Verè enim Goballo similis est homo, cui plurimas alas dedit Deus, quibus ad cælum euolet. Nam & per orationem, eleuata mente; & per ieiunium extenuato ac agiliore facto corpore;

& per

& per eleemosynas, & denique, quot sunt beatitudines, per tot alas potest ad cælum euolare; nec non & per pœnitentiam, perq; amorem Numinis, perque omnia diuina sacramenta. Sæpe vox eius longè latèque auditur, quæ alios sopit, instar Sirenum, aut instar nutriculae ad cunas cantantis. Cum enim alioqui alij clamantium vocibus excitentur, Goballus iste ita de thesauris diuitijsque blandè loquitur, vt alij, lenocinijs illius sopiantur, iuxta illud: *Dormierunt somnum suum viri diuitiarum*, in quibus quantumcumque anxij & laborantes, sibi tamen acquiescere videntur. Cur autem *amor diuitiarum* lapidi comparatur? Nimirum, quia animam cælo natam deorsum ad terrena trahit & aggrauat, vt si *suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. Amor autem ille *diuitiarum* aliàs occultitur, aliàs manifestè apparet, & videtur multis splendere adeò, vt eos excæcet, & stultos efficiat, priuetque omni sapientia miserandum in modum, meritò deplorandos. Denique Goballus, iste *seipsum in profundum mergit, & moritur*. Nam qui volunt diuites fieri, *incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocina, quæ mergunt*

Psal. 75.
6.

Matth.
18. 6.

1. Tim. 6.
9.

mergunt homines in interitum, & in perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inferuerunt se doloribus multis.

§. II.

Quantis auari stultitijs decipiantur?

Quanta hæc auaritiæ deceptio est? dum sibi sapere videtur, stultescit; dum coquit fraudem, perdit fidem; dum delicias procurat, incidit in spinas; quæ velut Charybdis semper vorat, numquam satiatur; de pauperum peculio semper egentior; de præda innocentum rapacior; &, si cetera deessent, hoc solo nomine execranda, quia quò potentior, eò est sceleratior. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Neque malum culpæ duntaxat ex hac radice germinat, sed etiam malum pœnæ. Est que primò hæc ipsa magna auaritiæ pœna, esse malarum libidinum, & vitiorum omnium procuratricem; esse feminatricem tentationum; esse textricem laqueorum diaboli; esse causam eorum, qua mergunt homines in interitum & perditionem. Secundò tamen etiam innumeris hominem curis, & miserijs flagellat. In quem finem Simplicius ait: *Auari totum vite tempus circa lucra laborantes cum consternatione,*

Simplic.
in Enchirid. Epist.
ceteri.

natione, vigilijs, ac formidine semper adiuncta, nullum usum, nullam delectationem à pecunijs capiunt, & quam hac fuerit instior ac uberior pœna? Tertio, quod pauci agnoscunt, tum maximè diuitibus metuendum est, cum maximè sibi videntur esse felices. Siquidem fortunantur etiam aliquando pessimi ad infortunij maioris apparatus. Numquam tuta est felicitas fontium. Per somnium quidam fur motus discedere à muro, recedens vidit statim corruentem. Putabat jam gratum Deo furtum, donec aliter edoctus vidit se reseruari cruci. Quare saepe maxima ira Dei est, locupletare malos, & licet festino supplicio, satis sanit. Quia dum prodit quasi ex adipe iniquitas eorum, flammis acrioribus reseruantur.

§. III.

Meritò amittere diuitias, qui eis immeritò inhiant.

Quartò tamen iras cœlestes prouocant, vt, in quo peccant, in eo ipso puniantur. Dum diuina Nemesis opes malè congestas diruit, & ianuam furi, viam hosti aperit. Sæpe enim auaris eripiuntur opes, vt quibus cupido augebatur diuitijs, pauperie minuantur. Et quia ab incunabulis egestati assueti plerumq; inopiam patientiùs ferunt, quàm ferre

Ioan. Euseb. Nierenbergius in Theopolitico, c. 9

ferre didicerunt ; illi autem qui in abundan-
 tia enutriti , prouidentiam Numinis accu-
 sant, quando spoliantur ; cùm pœnam non
 agnoscant quam se putant non meruisse ,
 detegenda sunt hîc altiùs consilia diuina ex
 litteris diuinis. Apud Ieremiam ita loqui-
 tur Dominus : *Et transibunt domus eorum ad* Ierem. 6:
alteros, & agri, & uxores pariter : quia exten- 12.
dam manum meam super habitantes terram,
dicit Dominus. Cur extends manum tuam,
 ô Deus ? Respondet ibidem : *A minore quip-*
pe usque ad maiorem omnes auaritia student &
a Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt
dolum. Appetuntur opes ardentissima siti,
 ad explendas ferè voluptates , aut ad diui-
 tiarum iactantiam, hinc meritò subducun-
 tur, tamquam ligna incendijs. *Argentum* Ezech. 7:
eorum foras proyicietur, ait apud Ezechielem 19.
 Deus, *& aurum eorum in sterquilinum erit.*
Argentum eorum, & aurum eorum non valebit
liberare eos, in die furoris Domini. Animam
suam non saturabunt, & ventres eorum non
implebuntur : quia scandalum iniquitatis eo-
rum factum est. Et ornamentum monilium,
suorum in superbiam posuerunt, & imagines ab-
ominationum suarum, & simulachrorum fece-
runt ex eo : propter hoc dedi eis illud in immun-
 ditiam :

ditiam :

ditiam: & dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impijs terra in pradam, & contaminabunt illud. Impij vocantur hostes, quia, etsi apud eos non sit moderatio amor habendi, sed multò flagrantior, vult suos Deus aliena auaritia castigare: vt dum aliorum violentam lamentantur cupiditatem, suam quoque agnoscant. Diripit eos hostis, quia fortior; at & ipsi pauperes diriperunt, quia fortiores fuerunt. Amittunt iure, quod iniuria acquisierunt. Venatio leonis onager in silua, sic pascua diuicum sunt pauperes. *Sedet in insidijs, cum diuitibus, in occultis, vt interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Insidiatur, vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.* Segetes & messes, labores & sudores pauperum, præda sunt diuicum. *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperum. Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor.* Neque enim quibus cælum promisit, eorum prædones dimittet impunitos. *Stat ad iudicandum Dominus, & stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet, cum senibus populi sui, & principibus eius: Vos enim depasti estis vineam, & rapina*
pauperum.

Psal. 9. 30.

Isa. 3. 13.

pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

§. IV.

Hominum exemplo, Deum ad auaritiam plectendam inuitari.

Hoc æquum esse, sapienter Metellus Numidicus, in censura, populo demonstrauit, his verbis: *Dij immortales plurimum possunt; sed non plus velle debent nobis, quam parentes; si pergunt liberi errare, bonis exheredant. Quid ergo nos à dijs immortalibus diutiùs expectemus, nisi malis rationibus finem facimus? Iisdem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt. Qui ergo opibus, quas à Superis habent, Superos offendunt, digni utiq; sunt, vt exheredentur. L. Sylla, victo ad Chæroneã Archelao Mithridatis duce, Thebanos, qui cum Mithridate fecerant, dimidio agri multauit. Et passim Romæ, qui pro criminibus grauioribus supplicio censebantur afficiendi, illorum quoque bona, ob criminis detestationem, publicata fuerunt. Sic domini supplicium, bonorum publicatio sequebatur. Vnde, Tarquinio rege eiecto, ager, qui Tarquiniorum quondam fuerat, Marti dicatus, *Campus Martius* dictus est. C.*

AGellius
l. 1. Noct.
c. 6.

Plutarch.
in Syll.

Idem in
Poplicola.

Alex. l. 3.
c. 23.

K

Cassij

Cassij domus, cui ob affectati regni crimen dies perduellionis dicta fuit, euerfa, area ante Telluris ædem facta est. Domus præterea M. Manlij Capitolini, quæ quondam in arce fuerat, qui suspicione regni pœnas dedit de saxo deiectus, ædes atque officina Monetæ fuit. Cùm Marcellus quidam nequam & criminofus, qui in ganea & lustris vitam egerat, propter latrocinia sordesque vitæ capitali supplicio pœnas dedisset, bonis publicatis, in ipsius domo ab Æmilio & Fulvio censoribus macellum, vbi obsonia venderentur, locum extractum ferunt. P. Clodius Tribunus plebis Ciceroni in voluntarium exilium fugienti aqua & igni interdixit, eoque exterminato, villas eius incendit, domum incremauit, & areæ ædem Libertatis inædificauit, reliqua bona hasta subiecit, quæ quotidie proclamauit. Themistoclem, vt suprâ memini, cùm in adolescentia minùs probatis moribus esset, proprij parentes exhæredarunt. Hoc homines faciunt: hoc faciunt parentes: quin & domini, qui ignauis seruis, & duces, qui militibus fugitiuis stipendium subducunt. Et Deus parcat, cùm videt eos, quos omnibus bonis circumuallauit, tam improbos & ingratos,

Plutarch.
in Cicer.

Prob. in
Themistocle.

gratos, iniustitiâq; plenos? immò ipsis bonis in malum abutentes?

§. V.

Non tamen more hominum dissimulari à DEO hominum auaritiam.

Apud mortales sanè opulenti, licet maximè rei, plerumq; euadunt, vel quia iudices pecunia corrumpit, vel quia terret auctoritas; & certè, si possibile esset in diuites vindicta procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos, ait S. Chrysostomus, sed cum omnibus malis suis hoc malum habent diuitia, quòd in malignitate peccantes ab ultionibus eruunt. Apud omnipotentem autem iudicem, quem nihil latet, nihil terret, nulli diuites effugiunt pœnam quam meruerunt.

Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.

Sic diuina æquitate Ægyptiorum diuitiæ translatae, diuq; per Ægyptios iniquissimè pressis datae sunt Israelitis: ac paulò antè iisdem Ægyptijs magnæ clades illatae sunt, & percussit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum: cunctamq; herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit. Quod

S. Chryf. in ep. ad Hebr. ser. 2.

Prou. 13. 21.

Exod. 9. 25.

& per locustas & per alias plagas fecit. In nouo quoque Testamento permittit Christus dæmonibus intrare in gregem porcorum, & ecce impetu abiit totus grex per præcepsum in mare, & mortui sunt in aquis. Ecce dator bonorum permittit hominum hosti ut tantum damnum inferret, gregem totum vno impetu perditum iret. Quid ita? Quia, ut ait Iansenius, Geraseni erant Israëlita, quibus lege prohibitum erat, carnes porcinae manducare; quare contra legem suam, & Dei voluntatem, gregem porcorum alebant. Iniustam igitur possessionem iuste dissipauit. Filio quoque prodigo, nonne profuit, quia cœpit egere? Idcirco enim in se reuersus dixit: *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum.* Quàm multi redeunt ad Deum, cum paupertatē sentiunt? Quàm multi, qui antea delicijs abundabant, neque ante, neque post prandia, aut cœnas dignati sunt benedictionem à Deo exorare, aut ei gratias agere? spoliati autem quanto nunc affectu dicunt: *Panem nostrum super substantialem, seu quotidianum, da nobis hodie?*

Matth. 8.
32.

Luc. 15.
14.

Matth.
6. 11.

§. VI.

Exempla punitorum ob auaritiam.

Et quoniam diuites, cum se satis habere existiment, non admodum frequenter aut feruidè orant: *Panem nostrum quotidianum, da nobis hodie*; illud saltem prouidit Deus, vt pauperes, qui ab illis stipem accipiunt, pro illis orent. Quia verò saepe contrarium accidit, vt non pauperes à diuitibus, sed diuites à pauperibus accipiant, siue per vim, siue per fraudem; mutatur quoque genus orandi, & pro benedictione maledictio à Deo petitur, & impetratur. Audit enim clamores pauperum Deus; & voces lamentantium nubes ac cælum penetrant. Hac de caussa euersum est olim à barbaris Romanū Imperium, tunc nimirum, quando in capite delictorum fuit auaritia. Ea scilicet erant vota, eæ preces egenorum; quod Saluianus testatur. *Iam verò illud, inquit, cuiusmodi, aut quam graue; genere quidem dispar, sed iniquitate non dispar: nisi fortè in hoc dispar, quia maius: proscriptiones dico Orphanorum, viduarum afflictiones, pauperum cruces; qui ingemiscientes quotidie ad Deum, finem malorum imprecantes; & quod grauissimum est, interdum vi nimia amaritudinis, etiam aduentum ho-*

Saluian.
l. 7. p. 72.

stium postulantes, aliquando à Deo impetraverunt, ut euerfionem tandem à barbaris in commune tolerarent, quam soli antè à Romanis tolerauerant. Legantur veterum annales, inspiciantur historiae: caelum, terra, omnia elementa reperientur pro Deo pugnasse, atque diuitias impiorum pessum dedisse. Cedrenus refert, initio Imperij Michaëlis Paphlagonis, grandinem impetu intolerabili delatam, non frugiferas modò sterilesque arbores confregisse, sed domos quoque deiecisse, & templa ac segetes vitesque solo allisisse. Vnde summa sterilitas est secuta. Sub Iuliano Imp. apostata, Alexandria maris aestu sic inundata est, ut eo in locum suum regresso, in tectorum tegulis scaphæ marinae sint repertæ. Diem eum, quo recessit, inter anniuersarios sacrum deinceps celebrarunt Alexandrini, & Deo pro liberatione gratias egerunt, qui cum homine malo malam quoque abduxit tempestatem, quam is ipse adduxerat. Quod plerumque fit. Nam, ut Sigonius scribit, Anno salutis 589. Italia ab Authari Longobardorum rege miserè afflicta, quasi affligentis delicto contaminata balneo indigeret, continuis imbribus, Octobri mense caelo effusis, tanta aquarum
illuues

Niceph.
l. 10. c. 35.

Carol. Sigon.
lib. 1.
de regn.
Ital.

illuies Italiam totam inuasit, quantam post antiquum diluuium nulla hominum, aut litterarum memoria prodidit. Nam exundantibus amnibus non campi solùm passim in stagna conuersi, & viæ itineraq; confusa sunt, sed tecta etiam subruta, atque homines passim, pecudesque nullo discrimine perierunt. Veronæ Athesis amnis ita creuit, vt aqua ad ædem D. Zenonis peruenerit. Quod verò pro insigni miraculo S. Gregorius scripsit, Authari ipso rege spectante, aqua apertis templi januis irruens, templum tamen ipsum non iniit: & paulatim crescens vsque ad fenestras, quæ proximæ tecto erant, euasit. Qui verò in templo remanserunt, cum elabi inde non possent, aquam tamen ad januam templi venientes hauriebant, neq; ab eius impetu aliquid noxæ accipiebant. Ea ædes fuit, quæ hodie in ripa Athesis sita Oratorium S. Zenonis vocatur. Templo ipso incolumi, tamen muri vrbs vi aquæ multis in partibus subruti prociderunt. Quin etiam Romæ Tyberis exitu Octobris adeò intumuit, vt super mœnia scandens altiores quoque vrbs regiones late omnes obsederit. Itaque non solùm innumerabiles domos subuertit, sed horreis

etiam Ecclesiæ deturbatis frumenti numerum ingentem corrumpit. Quodque homines nouo stupore defixit, magna serpentum turba cum ingenti dracone, secundo flumine, in mare delapsa, quæ post falsis fluctibus hausta, & ad littus eiecta intuentibus omnibus memorabile spectaculum edidit. Quot tunc terræ fructus, quot iumenta & alia animalia, quot vestes, quot domos, quot thesauros putemus perijsse? quemadmodum & in alijs similibus pluribus cladibus, de quibus in libro de Mundo & Mundi partibus egi. An frustra Deus tales plagas immisit? Digni erant homines, priuari opibus, quarum abusu dignis Deum honoribus priuauerunt.

§. VII.

Militia auaritia cur? & quo modo à Deo plectatur?

Neque rex tantum in causa fuit, quo diuinus iudex fortè tamquam flagello usus est, sed sæpe populus ipse oppressus, à Superioris eiusmodi pœnas extorsit, sæpe etiam meruit; neque rarò, vt communi clade plecterentur, omnes à summo ad imum peccauerunt. A summis incipiamus. Tales enim Iudæorum principes describit Isaias

his

his verbis : *Canes impudentissimi nescierunt sat- Ila. 56. 16*
turitatem, quantumcumque edant, bibant,
 corradant, *ipsi pastores ignorauerunt intelli-*
gentiã, nec interrogauerunt, quid fas, quid
 nefas esset, ab ouibus exigere : *omnes in viam*
suam declinauerunt, unusquisque ad auaritiam
suam, à summo vsq; ad nouissimum. Summi
 vt nouissimos degluberent; nouissimi vt
 summos deciperent, atq; ita vtrunque fie-
 rent rei. Domi belliq; in curijs & castris
 auditur vox illa : *Venite, sumamus vinum, &*
impleamur ebrietate : & erit sicut hodie, sic &
cras, & multò ampliùs. Hinc ventres pingue-
 dine & omento loricated ferre nec validissi-
 mi equi possunt; sellæ ipsæ, in quibus per-
 græcantur isti Bacchi potiùs, quàm Martis
 alumni, rumpuntur; & plura pocula, quàm
 tela circumferuntur; plura conuiuia, quàm
 prælia numerantur; splendet argentum in
 mensis, ferrum rubigine sordet in vaginis.
 Hæc vita sine diuitijs non agitur; diuitiæ
 non sufficiunt, nisi militibus decedat, quod
 ducibus accedit. Eunt igitur milites, & ru-
 sticos deprædantur; duces, vt sit *sicut hodie,*
sic & cras, & multò ampliùs, militum stipen-
 dia interuertunt. Ita non ad præliandum,
 sed ad spoliandos miseros animantur. Sic

merentur, quod alijs faciunt, pati vicissim,
 Matth. 7. juxta illud: *In qua mensura mensi fueritis,*
 2. *remerietur vobis.* Hoc est, quod per Prophe-
 Isa. 33. 1. tam minatur Dominus: *Va qui pradaris,*
nonne & ipse pradaberis? Hoc est, quod mul-
 ti iniuste lamentantur, quando omnia plau-
 stra, & pradæ, quas multis annis compor-
 tarunt, in hostium manus incidunt, repente
 è Cræsis Iri & Codri facti. Neque militia
 duntaxat ista, sed etiam domi contingunt;
 vbi potentes nonnulli soli volunt terram
 possidere, quæ egenis gementibus, & pau-
 peribus oppressis sedebit desolata. Nam id-
 circo potentes Dominus sinit vastari. Mi-
 chææ testimonium audi: *Et concupierunt*
 Michææ 2. 2. *agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt do-*
mos: & calumniabantur virum, & domum eius:
virum & hereditatem eius. Idcirco hæc dicit
 Dominus: *Ecce ego cogito super familiam istam*
malum: unde non auferetis colla vestra, &
non ambulabitis superbi, quoniam tempus pesti-
imum est. Tempus planè pessimum, quo per
 mille fraudes agri, horti, ædes, totæ hare-
 ditates inuaduntur, & iura omnia seponun-
 tur; nullâ reuerentiâ maiorum, nullo re-
 spectu fundatorum; nullo metu Dirarum,
 quas priuilegiorum à se datorum violatori-
 bus

bus proavi, aui, parentes sunt imprecati. Quorum tanta fuit pietas in destinando, tanta liberalitas in largiendo, tanta sollicitudo in prouidendo, vt eorū maledictiones & imprecationes meritò exauditæ, in filios ac nepotes adducantur; qui dum auferunt, quod eorum progenitores cœnobijs, templis, ædibus & viris Deo sacratis, denique ipsi Deo consecrârunt, digni sunt, vt & quæ bonis titulis habent, amittant. *Va qui pradaris, nonnè & ipse pradaberis? In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Nam illi, qui vobis Deum placare, qui preces, qui sacrificia pro vestra incolumitate offerre deberent, oppressi, victu, vestitu, rebus ad vitam necessarijs priuati, dum manus ad cælum tendunt, & causam suam agunt, vos, si non verbis, tamen egestate sua accusant. Fames, sitis, nuditas, quidquid pro illis clamat, contra vos clamat. Si enim, Domino vetante, in crastinum solliciti esse non debetis, cur auaritia vestra in annos, in sæcula cumulat thesauros? cur, vt posteris vestris bene sit, malè vos agere vultis? Tantusné est in vobis posteritatis amor, vt velit filios vestros damnatione parentum fieri fortunatos? immò infortunatos?

§. VIII.

Isa. 33. 13

Matth. 7.

2.

§. VIII.

Ecclesiastica bona innuens avaritia paupertate punita.

Siquidem paupertas sæpe iustissima pœna est avaritiæ. Quasi qui oleo incendium vult extinguere, ita desipit, qui vult, iniustus pecunijs, suam imminuere paupertatem; iustâ enim Dei pœnâ illam augebit, benedictione diuina subtracta. Sed præcipue amittit etiam sua, qui ad se trahit bona Ecclesiarum, ea enim alijs apposita etiam iustis bonis, id agunt, quod accipitris pœnæ appositæ pennis columbarum. Dicuntur siquidem hæ ab illis mirabili vi naturæ consumi. Clarissimo id exemplo ostendit Sanderus, qui refert, Anno Christi 1543. quod argenteus nummus, in Anglia, purgatissimus, ab Henrico VIII. in æreum conuersus est, manifestâ Dei vindictâ, rapinas sacrilegiaq; regis esse punita. Erant in Anglia ingentes monasteriorum thesauri; & vel decima eorum pars avarissimi cuiusque regis mentem explere potuisset, nisi insatiabilis omnino cupiditas fuisset, ac fundo caruisset. Igitur Henricus, *cùm thesauros ubique omnes, cùm cruces argenteas, aureas, omniaq; sacra vasa, cùm altarium ornamenta,*

cùm

Nicol:
Sanderus
de Schif-
mate An-
glicano
An, 1543.

cùm omnem supellectilem mille panè monasteriorum, cùm omnia pradia, fundos, fructus, iura & actiones in suam potestatem redegisset; cùm præterea decimas, & annatas omnium beneficiorum, per vniuersam Angliam, exigeret; & adeò, cùm ipsum plumbum, ligna, atq; lapides monasteriorum ubiq; venderet, ex eoq; debuisset in aeternum omnia ciuibus suis tributa & vectigalia remisisse (id quod se facturum simulabat, ut ciues eò libentiùs in monasterijs enertendis ipsius libidini assensum praberent) immò cùm debuerit quocumq; Christiani orbis rege argento præsertim & auro ditior extitisse: adeò tamen in contrarium ea res, ex Dei iustissima voluntate, cessit, ut multò pauperior intra paucos annos, post expilationem istam, fuerit, quàm unquam antè aut ipse, aut maiores eius fuerunt. Quin ille solus plura tributa & vectigalia ciuibus suis imposuit, quàm omnes simul reges, per quingentos antè annos, fecerant. Cùmq; stantibus adhuc monasterijs, vulgò pseudoeuangelicè iactitarent, neminem, in Anglia, pauperem (mendicum) deinceps fore, si semel claustra sacra dirumperentur, & thesauri, quibus Abbates incubarent, prædiaq; & agri, quibus pauci jam monachi alerentur, in manus plurium deuenirent; adeò nihil eorum reipsa extitit, ut pro
 singu-

singulis, qui antea ostiatim victum queritabant, nunc viginti ad minimum, non modo idem vite genus sequantur, sed etiam, quod miserrime queritant, interdum vix inueniant. Hac Sanderus.

§. IX.

Quinam avari Ecclesiastica bona inuadant?

Video, quàm periculosa res sit, hîc epimythion addere. Nimis magnus est numerus humana diuinis, terram cælo anteferentium, & non iam, *primùm regnum cælorum querentium, sed rationi Status, vt vocant, omnia subijcientium.* Apud quos, *virtus post aurum, Ecclesia post marsupium sequitur;* apud illos religio Reipublicæ, & quæ Dei sunt, Cæsaris, non quæ Cæsaris, Deo debent seruire. Nimirum atheorum hæc sunt principia, & eorum fundamenta, qui omnia pecuniæ causa faciunt, & existimant, religionem, ad terrores duntaxat populi, esse excogitatam. Cùm ergo religionem & res Ecclesiæ nihili faciant, magisque temporalia bona ament, quàm æterna; facile res Deo dicatas suis vtilitatibus accommodant, atque honestatē omnē postponunt, commoditati. Nemo ex his est, qui non ad-

dit

Math. 6.
33.

Math.
22. 21.

dit super peccata sua blasphemiam, vt in Iobo dicitur, & prætextum inuenit, quasi Ecclesiastica libertas commodis sæcularium, & non potiùs hæc seruire debeant Ecclesiasticæ libertati. Contra hanc vtilitatem tam noxiam quisquis, vel in curia consulit; vel in concione disserit, vel in libris scribit, dicitur seditionem excitare. Vsq̃ue adeò impietas inualuit, vt etiam publica illius patrocina suscipiantur, & pœnam timere debeat, qui eam impugnat. Sed nondum eò progressi sunt Principes Catholici, quibus mens est generosa, & Deus charior, quàm nummus, vt pecuniam conscientiæ posthabent. Illis ergo exemplum Henrici regis fidentissimè potest inculcari, qui tota ad sese trahunt Christi patrimonia; qui nullum inter sacra & profana faciunt discrimen; immò à Dei seruis, plura exigunt, quàm à sæcularibus; eosque sinunt famere, cum ipsi quotidie ad vomitum vsque epulentur; nec antè desistunt, quàm eos migrare ac solum vertere compellant. His, inquam, exemplum regis Henrici sapius est recensendum, vt intelligant, non modò viam ad pecunias non esse, per spolia Ecclesiarum; verùm etiam opes certius non amitti, quam si de

de patrimonio Christi, per varias artes ac prætextus, accumulentur. Nos Deo, non Deum nobis seruire oportet. Quare neque, vt nostræ fortunæ & thesauri augeantur, minuenda sunt, quæ maiores ad animæ suæ emolumentum, Deo donauerunt. Illi dando Ecclesijs semper locupletiores effecti sunt, hic modus est perueniendi ad diuitias. Qui autem Ecclesias, qui monasteria, qui ædes sacras spoliauerunt; neque spolia retinuerunt, & insuper etiam, quæ antè habebant, perdiderunt. Quia, vt in

Prou. 13.
21.

proverbijs est, *Peccatores persequitur malum, & iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.*

§. X.

Causse complures, ob quas Deus auaros militiæ duces finit depauperari.

Atque vt ad nostros mores veterum exempla comparemus, nonnè quod olim statum Imperij, in occidente, per barbaros euertit, id ipsum quoque nostra ætate fieri audimus, videmus, experimur? Non igitur mirandum est, si pœnas similes infligi videamus, vbi paria sunt delicta, Vbi peccata peccatis æquantur, debent etiam clades claudibus

dibus æquiparari. Quid enim iustus iudex & mundi Rector agat, si summam in tribunis & centurionibus videat cupiditatem, quam meritò summam esse ostendit summa crudelitas? Quemadmodum enim militum auaritiâ prodit rapacitas, quæ sine misericordia obuios quosq; in via spoliât, domi expilat; ita & milites militum prætores, fame emori sinunt, si vel com meatum, vel stipendia negant, & eos tamen excubare, vigilare, vitam & sanguinem exponere cogunt. An Deus impunè sinat ire tot nomina exactionum, contributionum, & familiarum, & familiarium? morionum, ludionum, lenonum, & meretricum? tot stabula equorum, asinorum canum? vt, ad venandum, non bellandum exisse putes. Abominatur hæc Dominus, & omnes participes, omnes conscios iustissimè sinit diuitijs excidere, quæ rarò transeunt ad tertium hæredem. Quid quòd multi nobiles, multi præfecti, multi in alijs officijs positi duri sunt & contumeliosi in suos subditos, quos tondere, quàm regere malunt. Hinc & illos hostis omnibus fortunis exiit, non rarò etiam vitâ. Quin & Deus plures ex improviso auferit. Hinc cum maximè opes in tuto pu-

L tant,

Luc. 12.
19.

tant, cùm dicunt animæ suæ: *Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare, tolluntur, rapinis suis non fruuntur; & ad supplicia luenda rapiuntur. Quid quòd neque ciues, neque opifices, neque coloni semper opibus suis digni sunt, quas per artes malas, per fraudes, per mendacia, per furta, acquisierunt? Nonnè iustus est Deus, si malè parua malè perdat? si hostibus suis hostes immutat? si ignes accendat & incendia suscitet? si aquas congreget & diluua explicet? si procellas multiplicet & naufragia procreet? Si muscas, si erucas, si locustas producat, & omnia vastet? deniq; si grandine fatalata boumq; labores percutiat? hostes suos in his omnibus percutit; auaritiam plectit, docetq; , beatam vitam, in auro & argento non reponendam. Deniq; qui sæpe immiti cahinno mendicos irriferunt, aut à se vacuos dimiserunt, iustissimâ Numinis sententiâ incidunt in paupertatem, vt & ipsi riu-*

Pro. 14.
19. *sum ac sarcasmm experiantur, iuxta illud: Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas iustorum.*

§. XI.

Dari diuitias, & auferri bonis equè ac malis.
Hat

Hæc cum ita sint, neq; habent causam
vt diuitias appetant, qui non habent; ne-
que vt defleant, qui amiserunt. Dei enim
nutu & acquiruntur, & amittuntur. Itaque
omnia ista nobis accedant, non hereant: vt si Senec.
auferantur, sine vlla nostri laceratione disce- ep. 81.
dant. Utamur illis, non gloriemur, & utamur
parcè tamquam depositis apud nos; quæ si re-
petantur, sine dolore dimittamus. Non
enim malis tantùm bona hæc auferuntur,
aut dantur; sed etiam bonis. Vnde & sup-
plicium aliquando, & beneficium est, amit-
tere; sicut pœna vel præmium, adipisci.
Nemo igitur, si spoliatur, iudicari debet,
quasi meruisset spoliari. Alia sunt dona quæ
dat Deus & inimicis suis, ait D. Augustinus, S. August.
alia quæ non seruat nisi amicis suis. Quæ sunt fin. in
dona, quæ dat inimicis suis? Ea quæ numeravi. Psal. 66.
Non enim soli boni plenas habent domos rebus
necessarijs; aut soli boni vel salui facti sunt, vel
ab aegritudine conualescunt, aut soli boni filios
habent, soli boni pecuniã, soli boni cetera apta
huic vitæ temporali atque transeunti. Habent
hæc & mali, & aliquando desunt bonis, sed de-
sunt & malis, & plerumq; istis magis quàm il-
lis, aliquando illis potiùs abundant. Permixta
ista temporalia Deus esse voluit, quia si bonis so-

lis ea daret, putarent & mali propter hac colendum Deum. Rursus si ea solis malis daret, timerent boni infirmi conuerti, ne ista illis fore deessent. Est enim adhuc anima infirma nimis capax regni Dei, nutrire illam debet Deus agricola noster. Et paulò post. Propterea dilectissimi, ut dicere cœperam, si solis bonis darentur ista, omnes propter hac accipienda uellent conuerti ad Deum. Rursus si solis malis darentur, timerent infirmi, ne cùm conuerterentur, amitterent, quod soli mali haberent. Permittuntur data sunt, bonis & malis. Rursus si solis auferrentur, idem ille timor esset infirmorum, ne conuerterentur ad Deum. Rursus si solis malis auferrentur, ipsa sola poena putaretur qua mali plectuntur. Quòd ergo dat ea bonis, consolatur itinerantes: quòd dat ea & malis, admonet bonos, ut alia desiderent, quae non habent cum malis communia. Rursus bonis auferit ea quando uult, ut interrogent se de suis uiribus: & inueniant se qui forte latebant se, utrum iam possint dicere; Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum esse, sit nomen domini benedictum, &c. Quemadmodum igitur qui diuitias amisit, existimare debet, eas in manu Dei fuisse, qui dum subtraxit data, non subtraxit datorem, sed vel ea subtra-

subtrahit, quæ ipse calcabat, vel quæ præ-
posterè adorabat; ita quisquis videt alterum
ad inopiam redactum, non illicò iudicare
debet, id eum suis peccatis meruisse. Spolia-
tus est & Iob: num meruit spoliari? Nequa-
quam, sed spoliatus est, vt virtutibus ditior
fieret. Ita & de alio, & nisi tibi malè con-
sciens es, etiam de te ipso cogita. *Arca exi-* S. Augusti
nanita est auro, cor plenum est fide. Foris pau- loc. cit,
per es, sed intus diues es. Diuitias tecum por-
tas, quas non amitteres, etiamsi de naufragio
nudus exires.

CAPVT VII.

Ipsa Vitia diuitijs pariter, & diuitibus ob-
esse: ac proinde vel hinc opes, tamquam
spinas & laqueos, habendas, immò
abijciendas esse.

§. I.

Superbia auaritia amica, & inimica.

Nterim verum est, auaritiam aua-
ritiæ ob stare; vsq; adeò non mo-
dò reliqua illi vitia aduersantur,
verùm etiam ipsa se ipsam affligit, dum me-
retur mœsta perdere, quod iniquè corrasit.
Vt autem plures habeat tortores, omnia

L 3

ferè